

2022ko albisteen kronika

Euskaltzaindiak sortu dituen edo erakundea ardatz izan duten berri garrantzitsuenak bildu ditugu atal honetan. Ugari eta askotarikoak dira Akademiak antolatzen dituen ekitaldiak; hargatik, hautaketa bat egin behar izan dugu. Hautatzea ez da erraza, eta beti dakar zerbait albo batera uztea. Beraz, esanguratsuak iruditu zaizkigunak izateaz gain, irizpide nagusitzat hartu dugu agerkari honetako atalen batean jada argitaratu ez izana –Sarrera hitzaldiak, Jardunaldiak, Arauak, Hilberri-txosteenak eta abar- edo argitalpenen batean jaso ez izana.

URTARRILA

Euskararen geroa irudikatzen Arantzazutik

Euskaltzaindiak azken 50 urteetan euskararen normatibizazioaren arloan egingako lana biltzen duen liburua plazaratu du, Iberoamericana Vervuert argitaletxearekin batera: *Arantzazutik mundu zabalera. Euskararen normatibizazioa: 1968-2018*. Hain zuzen ere, 2018an, Akademiaren mendeurrenaren baitan egin zen biltzarrean jasotakoak bildu dira argitalpen berrian: guztira, jatorri askotariko 49 adituk hausnartu eta esandakoak. Besteak beste, Irene Arrarats, Ainhoa Arregi, Bernardo Atxaga, Miren Azkarate, Battittu Coyos, Jeroen Darquennes, Maddi Etxebarria Joxerra Garzia, Manuel González, Eric Hoekstra, Ander Irizar, Xabier Isasi, Asier Larrinaga, Joan Martí, Elixabete Piñol eta Miriam Urkiaren gogoetak jasota daude argitalpenean.

Mendeurrena ospatzeko, Euskaltzaindiak biltzar berezia antolatu zuen 2018ko urrian, Arantzazun: bertan, euskararen estandarizazio prozesuan eginiko aurrerapenak azaldu ziren, eta, horrekin batera, etorkizunean egin beharreko ahaleginak plazaratu. Hori dena biltzen du *Arantzazutik mundu zabalera* liburua, baina ez hori bakarrik. Liburu honek corpusari buruzko gogoeta sakona dakar, hots, Euskaltzain-

diak hiztegegintzan, gramatikan, onomastikan, ahoskeraren alorrean... eginiko aurrerapenak azaltzen eta finkatzen ditu. Ildo beretik, gure hizkuntza administrazio publikoan, hezkuntzan edo itzulpengintzan baliatzeko tresna fina izan dela frogatzen duten argudioak irakur daitezke bertan.

Liburua sei ataletan banatu da, eta azken 50 urteotako ahaleginen lagin interesgarria eskaintzen du, ondorio ugari azpimarratuz. Azken atala "Euskara Batuaren Adierazpena" da, bertan berresten baitira Euskaltzaindiaren helburu nagusiak, oraindik ere bizi-bizi dirautenak. Adierazpen hori Joan Mari Torrealldai euskaltzainak irakurri zuen.

Arauen Datutegi Onomastikoa (ADO): Euskaltzaindiaren arauetako datu onomastikoak kontsultatzeko tresna berria

Euskaltzaindiak emandako arauetan jasotzen diren pertsona-izenak, deiturak eta leku-izenak aspalditik ikus daitezke EODAREN bitartez, baina honako bilaketa-tresna berri honetan, aldiz, onomastikari dagozkion arau horietan guztietan dauden erregistro guztiak bila daitezke, haietan agertzen diren datuekin. Guztira, 8.500 erregistro jasotzen ditu corpus horrek, eta datuen bilaketarako bide ohikoak ez ezik, arau-zenbaki, izaera nahiz kokalekuaren bitartez ere jo daiteke datuetara.

Adibidez, EODAN *Gartzia* izena eta *Naiara* exotoponimoa aurki daitezkeen bezala, orain, ADOren bitartez, erregistro horiei arau-maila ematen dien *Gartzia* Nairakoa errege-izena ere kontsulta daiteke. Era berean bila daitezke onomastika-arauetan eman diren leku-izen historikoak, pertsonaia historiko zein mitologikoak, artelanak eta halakoak ere.

Euskaltzaindiak 692 testu gehitu dizkio "*Hizkuntza-zuzenbidea. Testu bilduma euskaraz*" egitasmoari

2007tik, egitasmoaren hirugarren argitalpena da oraingoa, eta bereizgarri nagusiak hedadura geografikoari, edukiari, denbora-eremuari, antolaketari eta testuen kopuruari dagozkie. Gotzon Lobera legegile eta euskaltzain urgazleak koordinatu du argitaraldi hau, hiru formatutan eskaintzen dena: argitalpen digitala, ePub formatua eta PDF formatua.

OTSAILA

Miren Agur Meabe idazle eta itzultzaile bizkaitarra euskaltzain oso izendatu du Euskaltzaindiak

Euskararen Akademiak euskaltzain berria izendatu du, Gipuzkoako Foru Aldundiaren Jauregian egin den Osoko Bilkuran. Euskaltzain osoek bozketa egin dute Xabier Kintana emeritu izatearen ondorioz sortutako hutsunea betetzeko, eta Miren Agur Meabek erdietsi du Euskaltzaindiaren Arautegiak eskatzen duen gehiengoa.

Miren Agur Meabe (Lekeitio, 1962). Irakasle-ikasketak eta Euskal Filologia ikasi, eta irakaskuntzan eta testu-liburugintzan aritu zen urte askoan. Gaur egun, helduentzat nahiz haur eta gazteentzat idazten du, bai prosa bai poesia.

Kritikaren saria jaso zuen 2001ean eta 2011n, *Azalaren kodea* eta *Bitsa eskuetan* poema-liburuengatik; eta Euskadi saria hiru aldiz erdietsi du, *Itsaslabarrekotxexa* (2002), *Urtebete itsasargian* (2006) eta *Errepidea* (2011) gazte-nobelei esker. *Mila magnolia-lore* albuma 2012ko IBBYren Ohorezko Zerrendan ageri da, eta 2021ean Espainiako Poesia Saria irabazi zuen, *Nola gorde errautsa kolkoan* lanagatik.

Baina literatur itzulpengintzan ere aritzen da tarteka. Besteak beste, Forugh Farrokhzad poeta irandarraren eta Scholastique Mukasonga ruandarraren obrak ekarri ditu euskarara.

Ohorezko aitortzen artean, Lauaxeta saria (2007), Rosalía de Castro saria (2012) eta Deia Hemendik saria (2015) aipatu behar dira. Era berean, haren testuetako batzuk hainbat hizkuntzatara eta braillera ere itzuli dituzte.

Euskaltzaindiak euskaltzain urgazle izendatu zuen 2006an, ibilbide oparo horren esker onez.

***Euskaltzaindiaren Adierazpenak* lanaren 4. argitaraldia**

Urteetan zehar egindako adierazpenen bilduma paperean kaleratu zen lehenbizi, 2006. urtean; 32 adierazpen. Bigarren argitalpena digitala izan zen, eta Euskaltzaindiaren mendeurrenarekin batera ikusi zuen argia, 2018an, 56 adierazpenekin. Mendeurrenaren harira, Sustapen batzordeak erabaki zuen, adierazpen berriak izan ahala, bilduma eguneratua ematea Akademiaren webgunean urte bakoitzaren amaieran. Hala egin zen 2019an, eta orain dator laugarren argitaraldia, zeinetan biltzen diren 2021. urtean egindako 58., 59., 60. eta 61. adierazpenak.

Hurrenkera kronologikoan zenbakituak aurkeztu dira. Denak izaera berekoak ez direnez gero, testu bakoitzaren hasieran txertatu den fitxan zehazten dira bakoitzaren ezaugarriak, hala nola arloa, gaia, testu-mota, testuaren emailea eta hartzailea, data eta hizkuntza.

Argitaraldi hau hiru formatutan prestatu da: argitalpen digitala, ePub formatua eta PDF formatua (bi azkenekoetan argitalpen osoa eskura daiteke).

Andoaingo Aita Larramendi ikastolako 53 ikaslek parte hartu dute "Euskararen Herria Ehuntzen" erronkan

Euskaltzaindiak mendeurrenaren baitan abiarazi zuen hezkuntza-egitasmoari gogotsu heldu diote Andoaingo Aita Larramendi ikastolan. Orotara 53 ikaslek parte hartu dute erronkan, bi gelatan banatuta. Batxilergoko 1. mailakoak dira guztiak, alegia, 16-17 urtekoak. Otsailaren 2an egin dute lehen saioa, eta sei orduz jardun zeregin horretan. Tarte horretan, "Euskararen Herria Ehuntzen" erronkak zehazten dituen jarduera nagusien segida bat osatu dute (ezagutzak eskuratu eta abar), eta saioaren amaieran bidea eman zaio azken proiektu gisa egin beharko duten ikus-entzunezkoaren plangintza egiten hasteari.

Horrela, Andoaingo euskararen historia soziala aztertzea izango dute helburu ikasleek, hainbat arlori erreparaturik: hedabideak, kulturgintza, musika, literatura...

Otsailean webguneko eredu bat aztertzen, gidoia lantzen, elkarrizketak prestatzen eta ikertzen jardun dute, eta martxoan, berriz, editatze-lana egin dute.

Azken saioa apirilaren lehen egunean egin dute, eta egun horretan landutako ikus-entzunezkoak aurkeztu dituzte.

Nafarroako toponimiaren datu basetik 86.000 puntu kartografikoren koordenatuak jaso ditu Euskaltzaindiak bere datutegi toponimikorako

Euskaltzaindiaren webgunea kontsultatzen duenak klik batekin ikusi ahal izango du orain leku-erregistro bakoitza non dagoen, mapa eta airetiko argazkien bidez, Onomastika atalean (Leku-izenak).

Nafarroako toponimia ofizialaren datutegian 96.000 leku-izen inguru daude. Leku-izen horiek kartografia ofiziala hornitzen dute, eta bakoitzaren kokalekua zehaztasun handiz dago jasota, koordenatu geografikoen bitartez. Euskaltzaindiak

ere badauka leku-izenen datutegi handi bat, *Euskal Corpus Onomastikoa* (ECO) izenekoa eta, neurri batean, Akademiaren webgunean kontsulta daitekeena, hemen, hain zuzen: *Euskaltzaindiaren Onomastikaren Datutegian* (EODA). Orain, koordena-tu haiek ekarri ditugu Euskaltzaindiaren datutegira.

Euskaltzaindiaren *Euskal Corpus Onomastikoa* (ECO) datu baseak leku-izenok euskaraz nola idatzi eta nola jokatu behar diren iradokitzea du helburu. Nafarroako Gobernuaren bisorean, aldiz, agerikoagoa da alderdi geografikoa, toponimoak hainbat eskala eta itxuratako kartografietan erakusten baititu. Hala ere, bisorean toponimoen gaineko informazioa ere biltzen da, eta, hori kontuan hartuta, onuragarriak dira honelako urratsak, datu base bien arteko informazio trukea erraztu dezaketenak, aukera interesgarriak ireki baititzakete aurrerantzean.

Lautan Hiru antzerki-jaialdiaren laugarren edizioa

Guztira 11 emanaldi eskaini dira; umeentzako txotxongilo tailer bat ere bai. Bilboko Udalak babesten du jaialdia, eta, urtero lez, Euskaltzaindiak elkarlanean antolatatu du egitaraua, Cafe Bar Bilbao, 7Katu gaztetxea eta BIRA Kultura eragileekin batera.

Aurten, laugarren aldia bete du Euskaltzaindiaren mendeurrenaren ospakizunen baitan jaio zen Lautan Hiru antzerki-jaialdiak. Gainera, indarberrituta etorri da jaialdia, berrikuntzaz josita: Ikusle kluba, haurrentzako tartea...

Aurten, otsailaren 3an, 10ean, 17an eta 24an egin da Lautan Hiru, eta lau ostegunetz jarraian antzerkiz blaitu dira Bilboko Zazpikaleak.

Gehienbat, formatu txikiko lanak antzeztu dira Lautan Hiru jaialdian, hala iraupenari nola muntaketari dagokionez (oro har, 15-40 minutuko piezak izan dira), eta lau agertokitan antzeztu dira: Euskaltzaindiaren egoitzan (Plaza Barria, 15), BIRA Kulturaren (Erronda kalea, 2); Cafe Bar Bilbaon (Plaza Barria, 6); eta 7Katu gaztetxean (Solokoetxeko eskailerak).

Lautan Hiruren helburu nagusiak ez dira aldatu azken urteotan: euskarazko antzerkia hauspotu nahi da (antzezlari guztiak euskaraz eman dira); antzezlariak erakusteko guneak eskaini nahi zaizkie sortzaileei; eta Bilboko Zazpikaleetako giroan eragin nahi da, kultura aukerak zabalduta.

Honako lan hauek antzeztu dira:

Susanaren iraultza / Esther Carrizo

Lakoste / Eneritz Artetxe

Zure sotoko ardoa / XIX. Cafe Bar Bilbao saria - Irakurketa dramatizatu

Ogiak hizketan baleki / Mamiak kolektiboa - Josune V. Mendizabal

Noiz utziko dio euria egiteari / Pizifaktoria Ideien Laborategia

Ipuin-kontalaria / Maite Arrese

Artistak eta kazetariak 1.0 / Kaitin Allende

Tribis – baserri galdue / Jon Ander Urresti

Udaberria heldu da / Les Bobe Bobe

Tatxan magia ikuskizuna / Imanol Ituño + Yogurinha Borova

Euskararen Lekukoak bildumak berriazko atala du Euskaltzaindiaren webgunean

Euskaltzaindiaren bilduma garrantzitsu bat da Euskararen Lekukoak, euskal idazle klasikoen edizio kritikoak biltzen dituena. Besteak beste, honako hauek: Bernard Etxepareren *Linguae Vasconum Primitiæ* eta Ioannes Etxeberri Ziburukoaren *Manual Devotioneꝛcoa* (Patxi Altunak paratutakoak), Jose Mari Satrustegiren *Euskal testu zaharrak*, Resurrección María Azkueren *Latsibi* eleberria (Mirari Alberdik prestatutako edizioa), edo *Refranes y sentencias* (Joseba Lakarrak paratua).

Orain, lan zaharrenen birdigitalizazioa burutu du Euskaltzaindiak. Horrela, lan esanguratsu hauen datuak osatu dira eta obra guztiak daude ikusgai (liburu bakoitzak bere fitxa osoa du); gainera, aurkibidean klik egin daiteke, kontsulta azkartzeko. Liburu guztiak PDF formatuan jaitsi daitezke.

Euskararen Lekukoak bilduma Koldo Mitxelenaren proposamenez sortu zen. Ondoren, Luis Villasantek txosten bat aurkeztu zuen Osoko Bilkura batean, eta onartua izan zen.

***Klima-aldaketaren oinarrizko lexikoa* plazaratu du Euskaltzaindiak**

Klima-aldaketaren inguruko esamolde ugari ari dira txertatzen eguneroko hizkeran, baita euskaraz ere, eta Euskaltzaindiak eta UZEIk horien hautaketa bat egin eta *Klima-aldaketaren oinarrizko lexikoa* argitaratzeko beharra antzeman dute, oinarrizko kontzeptu batzuk argitu eta euskarazko terminoak finkatzen laguntze aldera.

Urtarrilaren 28ko Osoko Bilkuran onetsi zuen Euskaltzaindiak aipaturiko lexikoa. Bertan, 25 kontzeptu bildu dira, hala nola *deskarbonizazio*, *karbono-aztarna* eta *klima-larrialdi*.

Euskaltzaindiak eta bere erakunde atxikia den UZEIk elkarlanean argitaratu dituzten beste lexikoetan bezala, oinarriztat hartu dira Euskaltzaindiaren hiztegi arauemailea eta Euskalterm terminologia-banku publikoa, bai eta inguruko beste hizkuntzetako terminologia-banku nagusiak ere. Era berean, lan honetan oso kontuan hartu da klima-aldaketari buruzko euskarazko erabilera ere, bereziki, hedabideetakoa.

MARTXOA

Euskaltzaindiaren egoitza bisitatu du Eneko Andueza PSE-EEko idazkari nagusi berriak

Otsailaren 23an, Euskaltzaindiaren egoitza bisitatu du Eneko Andueza PSE-EEko idazkari nagusi berriak. Liburutegia eta Batzar-gela bisitatu ostean, Akademiaren Ohorezko Liburuan sinatu du.

APIRILA

Euskaltzaindiak Donostiako Gros auzoan hartu du Korrikaren lekukoa

Martxoaren 31n abiatu zen 22. Korrika, eta Euskal Herri osoa zeharkatu ondoren, apirilaren 10ean amaitu da, Donostian. Euskaltzaindiak berriro ere bat egin du Korrikarekin, eta Miren Azkarate eta Miriam Urkia euskaltzainek eraman dute lekukoa, Gros auzoko Ategorrieta hiribidean zehar, jende andana atzean zutela. Korrikak hauspoa ematen dio euskarari, eta herri baten nahia erakusten du.

Euskaltzaindiak bi antologia aurkeztu ditu 39. Sarako Idazleen Biltzarrean

1984an antolatu zen Sarako Idazleen Biltzarra estreinakoz, eta ordutik urtero izan da bertan Euskaltzaindia. Aurten ere erakusmahaia jarri du Akademiak Sarako kiroldegian, eta, horrekin batera, hiru liburu aurkeztu ditu, Euskararen Erakunde Publikoaren laguntza izan dutenak.

Batetik, Txomin Peillen idazle eta euskaltzain emerituaren antologia poetikoa agertu du Akademiak Saran. Bertan, azken 70 urteetan idatzitako bertso eta poemak bildu ditu Peillenek. Gai anitz jorratu ditu idazle zuberotarrak *Ene bertsoen bilduma / Recueil de versification. Sans rimes ni raisons. 1951-2021* liburu mardul eta bitxi honetan, hiru hizkuntza erabili ditu horretarako: euskara, gaztelania eta frantsesa. Euskal kultura, Ekialdeko kulturak, gai mitologikoak, zahartzaroari buruzkoak... poema desberdinak daude liburuan, baita Zuberoari eskainitako olerki luze bat ere.

Bestetik, Jean-Louis Davant idazle eta euskaltzain emeritu zuberotarrak *Nafarroako Blanca Trajeria*-ri buruzko edizio bitxi bat ondu du. Pastoralak egiteko erabiltzen den testua da trajeria, baina, oraingo honetan, sarrera sakon bat egin nahi izan dio Davantek jatorrizko testuari. Honela, trajeriaren pertsonaia nagusiaren garaia, hots, Blanca I.aren erreginaldia (1425-1441) bere denborako giroan kokatu du. Garai horretan hasi ziren bereziki agaramontarren eta beaumontarren arteko gerla zibilak, Nafarroako Erresuma zinez ahuldurik utzi zutenak Gaztelako eta Frantziako errege gosetien aurrean.

Azkenik Jabier Kaltzakortak *Zerbitzariren idazlan hautatuak* antologia-lana paratu du. Jean Elizalde “Zerbitzari” (1883-1961) Azkainen jaio zen apaiz, euskaltzain eta idazlea izan zen, eta liburu honetan, Kaltzakortak zertzelada sakonak eskaintzen ditu beraren bizitzaz, eta, halaber, Elizalderen idazkien hautaketa bat egiten du. Lanen antologia gai eta garai jakin batzuen arabera egituratu du: ‘Gerla Handia (1914-1918)’, ‘Bidaia-kronikak’, ‘Étienne Pellot itsas-pirata’, ‘Erlijio lanak eta Théophile Venard’ eta ‘Euskal pilota’.

MAIATZA

Zibersegurtasunaren oinarritzko lexikoa

Zibersegurtasuna gero eta garrantzi handiagoa hartzen ari delako, Euskaltzaindiak eta bere erakunde atxikia den UZEIk *Zibersegurtasunaren oinarritzko lexikoa* plazaratzeko beharra ikusi dute. Lexikoak helburu bikoitza du: alde batetik, oinarritzko kontzeptuak argitzea, eta, bestetik, euskarazko terminoak finkatzen laguntzea.

Gero eta gehiagotan izan dugu hizpide zibersegurtasuna, eta, beste albiste askoren artean, kezka-iturri izan dira gailu elektronikoen bidezko zenbait iruzur, gaizkileek enpresa baten edo besteren bezeroen datu pertsonalak lapurtu izanak edo erakunde publikoen aurka egindako zibererasoak.

Guztira, 27 kontzeptu jaso dira lexikoan; horietako batzuk lehendik ere *Euskaltzaindiaren Hiztegian* araututa zeuden *-hacker, spyware, suebaki-*, baina, zibersegurtasunarekin lotuta dauden neurrian, lexikoan sartzea erabaki da.

Hiztegi arauemaileaz gain, kontuan hartu dira bai terminologia-bankuak (Euskalterm eta inguruko hizkuntzetako terminologia-banku nagusiak) eta bai euskarazko erabilera (hedabideena zein zibersegurtasunaren arloko eragileena).

Azkenik, Euskaltzaindiaren Osoko Bilkurak onetsi ditu lexikoa osatzen duten sarrerek eta definizioak.

Maitasunari, heriotzari eta mitologiari erreparatu diote idazle gazteek 2021eko Azkue Literatura sarietan

Guztira 526 partaide aurkeztu dira lehiaketan, iazko kopurua aise gaindituz, eta epaimahaikideek azpimarratu dutenez, “gai sakonak” jorratu dira idatzietan, eta “ikuspuntu originalak” proposatu. Bizitzaren ertz guztiak “sakon aztertze gogo” sumatu dute partaideengan.

Sariak emateko ekitaldian, besteak beste, Andres Urrutia euskaltzainburuak eta Koldo Bilbao BBKren Kultura arloko arduradunak hartu dute parte.

Ekitaldiaren hasieran, Andres Urrutiak irabazleak zoriondu ditu. Literaturaren bidetik jarraitzeko eskatu die euskaltzainburuak, euskal kulturaren eta euskararen mesedetan, eta agindu die beste horrenbeste egingo duela Akademiak, gure hizkuntza eta gure literatura babestuz eta sustatuz. BBKko Koldo Bilbaok ere izan ditu animozko hitzak sarituentzat.

Akademiak eta BBKk 1991tik antolatzen dituzten sari hauek idazle gazteak literatura mundura erakartzea dute helburu nagusi. Bi genero saritzen dira Azkue sarietan: narrazioa eta poesia. Genero bakoitzak bi maila ditu: A maila (10 eta 13 urte bitarteko gazteentzat); eta B maila (14 eta 17 urte bitartekoentzat).

Urtero bezala, aurten ere literatura eremuko pertsona adituek osatu dituzte epaimahaiak, Euskaltzaindiak izendatutakoak. Hauexek izan dira aurtengo epaimahaiakideak:

A mailan: Miren Billelabeitia, Igone Etxebarria eta Manu Lopez Gaseni.

B mailan: Yolanda Arrieta, Amaia Jauregizar eta Patxi Zubizarreta.

A mailako sariak:

Narrazioaren alorra:

Lehen saria: *I can't breathe*. Egilea: Karla Loinaz

Bigarren saria: *Jaizkibel*. Egilea: Maddi Mitxelena

Hirugarren saria: *Arrantzalea eta sirena*. Egilea: Larraitz Olazabal

Aipamen berezia: *Zisnearen hegaldia*. Egilea: Maria Ruiz

Olerkiaren alorra:

Lehen saria: *Ezinegona*. Egilea: Nerea Cestona

Bigarren saria: *Gauaren atsedean ilunean*. Egilea: Hegoa Aizpuru

Hirugarren saria: *Itsasoak soilik daki*. Egilea: Aner Elorza

Aipamen berezia: *Testuinguruan bakarraraziz*. Egilea: Irati Oskoz

B mailako sariak:

Narrazioaren alorra:

Lehen saria: *OpoIpiApaRTZUpuN*. Egilea: Malen Sarasola

Bigarren saria: *Kaleko urdanga*. Egilea: Peio Enbeita

Hirugarren saria: *Zentzumenen memoria*. Egilea: Oihane Retegi

Olerkiaren alorra:

Lehen saria: *Argiak itzaltzen diren tokia*. Egilea: Sara Uribe-Etxeberria

Bigarren saria: *Larrazkeneko gau epela*. Egilea: Esteban Borromée

Hirugarren saria: *Oda bizitzari*. Egilea: Alvaro Diez

"Hitzak Lege" euskaraz sorturiko testu juridiko esanguratsuen erakusketa ibiltaria

Eusko Legebiltzarrean estreinatu da maiatzak 27an. Irudi eta grafikoen bitartez garrantzi historikoa izan duten euskarazko testu juridikoak erakutsiko dira, izan arlo pribatukoak izan publikokoak.

Euskaltzaindiak Eusko Legebiltzarrekin, Nafarroako Parlamentuarekin eta Euskal Autonomia Erkidegoko ganbera legegileekin elkarlanean antolatu duen erakusketa ibiltariaren helburua eremu juridikoan urteetan egin den ekarria gizartratzea eta erakustea da. Aspaldikoa da, baina, erakundeon arteko harreman hori, euskararen eremuko bost ganbera legegileek eta Euskaltzaindiak Oinarrizko hiztegi juridiko-parlamentarioa ere elkarlanean ondu baitzuten 2017an.

Erakusketak badu helburu nagusi bat, hain zuzen, Euskal Autonomia Erkidegoko ganbera legegileek (Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako batzar nagusiek), Eusko Legebiltzarrak, Nafarroako Parlamentuak eta Akitania Berriko eskualdeak gordetzen dituzten euskarazko testu juridiko esanguratsuak erakustea modu erakargarri, ulergarri eta interaktiboan.

Horretarako, 25 panel fisiko jarri dira dokumentuen informazioarekin, hiru ataletan banatuta: aldean arteko harreman juridikoak, eragin kolektiboko testu juridikoak, eta testu parajuridikoak. Horrez gain, badira hiru panel elkarreragile, hiru panel argiztatu eta bi bitrina (dokumentu originalak erakusteko). Edonola ere, "Hitzak Lege"k lekuan lekuko egitura du, egokitutako espazioetara moldatu dena.

Honela, irudi eta grafikoen bitartez garrantzi historikoa izan duten euskarazko testu juridikoak erakutsi dira. Baita edukiaren aldetik (hizkuntzaren edota herrita-

rren bizimodua eta erakundeen ibilbidea baldintzatzearen ikuspegitik) pisua edo garrantzia izan duten testuak ere. Horrez gain, zailtasuna duten herritarrek testu esanguratsuen pasarteak entzuteko aukera izan dute.

Nafarroako Parlamentuan, aldiz, azaroan ezarri da "*Hitzak Lege*" erakusketa ibiltaria, 2022ko azaroaren 14tik eta 2023ko urtarrilaren 15era arte.

Ibiltariak diren edukiez gain, Nafarroan bertan ekoizitako beste 25 bat idatzizko dokumentu erakutsi dira, bai eta foru parlamentari zein Nafarroako lehendakariaren audioak ere. Hona hemen arasetan ikusgai izan diren adibide batzuk:

Leireko kartularioa (1059), non Aiesako toponimoak ageri diren latinezko testu batean.

Aralarko pergaminoa (1167)

Nafarroako Foru Orokorra (1240)

Murillo el Frutoko petxak (1400), non toponimoak euskaraz ageri diren.

Pirinioetako larren gaineko negoziazioak (1616)

Berako olagizonak, Juan Bautista Iturriak, Juantxo Bereauri prozesu judizialean igorritako gutunak (1674 eta 1676).

Euskararen aldeko saila sortzeko erabakia (Foru Diputazioaren erabakia, 1956-11-28).

EKAINA

Joseba Sarrionandiak euskaltzain urgazle diploma jaso du

Iurretako idazlea Euskaltzaindiaren egoitzan izan da, eta Andres Urrutia euskaltzainburuaren eskutik jaso du diploma. Egoitzako Bilkuren aretoa bisitatu ostean, liburu-sorta bat oparitu dio Urrutiak. Euskaltzaindiak 1991ko urtarrilaren 31n izendatu zuen urgazle Sarrionandia, eta orain arte ez du diploma jasotzeko modurik izan.

Euskaltzaindiaren liburuak, Bilboko eta Ziburuko azoketan

Euskaltzaindiak erakusmahaiak jarri ditu Bilboko Liburu Azokan eta Ziburuko Euskal Liburu eta Disko Azokan. Bertan, azken nobedadeez gain, Akademiaren katalogoko lan esanguratsuenak egon dira. Bilbokoa ekainaren 2tik 12ra izan da Areatzako ingurunean. Ziburukoa, berriz, ekainaren 4an izan da, herriko Pilota plazan.

Pantxoa Etchegoin Ipar Euskal Herriko Euskaltzaindiaren ordezkariorde izendatua

Jean-Baptiste Coyos ordezkariari laguntzeko, bai eta Baionako ordezkari-tza bizkortzeko eta indarberritzeko ere, Pantxoa Etchegoin-Elissagaray (Jatsu, Nafarroa Beherea, 1960) euskaltzain urgazlea Ipar Euskal Herriko ordezkariorde izendatzea erabaki du Euskaltzaindiak. Pantxoa Ipar Euskal Herriko idazle, antzerkilari eta kultura-eragile ezaguna da. Euskal Kultur Erakundearen zuzendaria izan da 1996tik 2021era arte.

Hainbat testu, itzulpen eta grabazio egin ditu Euskal Herriko turismo bulegoarentzat hala nola Donibane Lohizuneko Musée Grevinentzat. Euskaltzaindiak urgazle izendatu zuen 2021eko azaroaren 26an eginiko Osoko Bilkuran.

***Orotariko Euskal Hiztegia* eguneratu du Euskaltzaindiak**

10. argitaraldi honetan 172 sarrera berri, 517 azpisarrera berri eta TEI (Text Encoding Initiative) delako testu-kodeketaren arabera egituratutako 10.336 adibide berri agertzen dira. Halaber, Agurtzane Azpeitia azpeitiar irakaslearen *Zestoarren Erretolika* hiztegiko gaiak ere gehitu dira.

Gainera, *Textos arcaicos vascos, Contribución al estudio y edición de textos antiguos vascos* eta *Euskal testu zaharrak* direlako liburuetan agertzen den testu zahar bakoitzari laburdura berezi bana ezarri zaio. Honi esker, garai eta euskalkiaren araberrako bilaketan behar bezala sailkaturik agertzen dira testu hauek.

Alkizako Udalak eta Euskaltzaindiak gogora ekarri dituzte Juan Irazustaren lana eta haren garaia

Juan Irazusta. Pertsona, garaia eta idazlana liburuaren aurkezpena egin da San Martin Tourseko elizan, eta, horren aurretik, Irazustari eta bere garaiari buruzko

erakusketa inauguratu da Fagus-Alkiza Interpretazio-zentroan. Aurkezpenean Bingen Zupiria Kultura eta Hizkuntza Politikako sailburuak eta Andres Urrutia euskaltzainburuak hitz egin dute, eta, hitzaurreen ostean, Olatz Leturiagak (liburuaren egilea) argitalpen berriari buruzko azalpenak eman ditu.

Juan Irazusta Alkizalete (Alkiza, Gipuzkoa, 1688-1772) Alkizako eta Hernialdeko erretorea eta euskal idazlea izan zen. Idazlan bakarra publikatu zuen: 1739an, Gaspar Astete josulagunaren doktrina euskarara itzulita. *Doctrina Cristiana Aita Gaspar Astete Jesuitac erderaz compondua ipiñi zuan Eusqueraz D. Juan de Irazusta Erretore Hernialdecoac...* izenburuarekin argitaratu zen aipatu lana. Bi mendetan zehar, Gipuzkoako milaka haurrek memoriaz ikasi behar izan zuten dotrina hori. Aldekoak eta kontrakoak izan bazituen ere, haren itzala gaur egunera arte iritsi da.

IRAILA

Castillo Suárez idazle altsasuarra euskaltzain oso izendatu du Euskaltzaindiak

Euskararen Akademiak euskaltzain berria izendatu du Nafarroako Parlamentuan egin den Osoko Bilkuran. Euskaltzain osoek bozketa egin dute Patxi Zabaleta emeritu izatearen ondorioz sortutako hutsunea betetzeko, eta Castillo Suárezek erdietsi du Euskaltzaindiaren Arautegiak eskatzen duen gehiengo osoa. Beste hautagaiak, Paula Kasaresek, uko egin dio hautagaitzari bozketa izan aurretik.

Castillo Suárez García (Altsasu, Nafarroa, 1976) Euskal Filologian lizentziaduna da, eta toki-administrazioeko euskara teknikaria ogibidez. Bere literatura lanari gogozkiola, berriz, poesia lanak idatzi ditu batik bat: orain arteko bildumarik osatue-nak *Souvenir* (2008, Elkar), *Urtebetetze festa* (2012, Elkar), *Irautera* (2019, Elkar) eta *Elurra elurraren gainean* (2022) izan dira. Bestalde, hainbat hedabidetako kolaboratzailea da. Azkenaldian, haur literaturan ere utzi ditu zenbait ale, horien artean, *Ebelina Mandarin*a (Erein, 2010). Literaturari buruzko blog bat dauka: *Iparraldeko neska*. Hainbat literatura sari eskuratu ditu eta bere testuetako batzuk zenbait hizkuntzatarara (gaztelania, frantsesa, ingelesa, alemana, katalana, galegoa...) itzuli dituzte. Euskaltzain urgazlea da 2016tik eta Euskaltzaindiko Sustapen batzordeko kidea 2021etik.

Euskaltzaindiak jarraipena emango dio Mintzola egitasmoari, batez ere, eguneroko hizkera langai hartuta

Mintzola Fundazioa 2021ean azkendu ondoren, Mintzola egitasmoa hizkeraren lantegia izango da aurrerantzean. Horretarako, Euskaltzaindiak bere lan eremua, lehentasunezko lan ildoak eta jarduerak finkatu ditu. Ohi duen lez, horiek guztiak ahozkoaren inguruan lan egiten duten eragileekiko lankidetzan landu nahi ditu Euskaltzaindiak.

Honela, ikerketan, ezagutzaren transferentzian, formazioan eta sustapenean jardungo du Mintzolak aurrerantzean. Horren haritik, ikerketa sustatzeko bi deialdi egingo ditu Euskararen Akademiak: bata, euskaraz egiten den ahozko jardunari buruzko gradu amaierako bost lan saritzeko; eta bestea, euskaraz egiten den ahozko jardunari buruzko ikerketa edota master-amaierako bost lan saritzeko.

Era berean, lehentasunez, honako gai hauen inguruko beste ikerketa batzuk ere bultzatuko ditu:

Eguneroko hizkera: ezaugarriak.

Eguneroko hizkera euskal komunitatean: corpusaren osaketa, mapak eta diagnostikoa.

Gaztelania eta frantsesarekiko desoreka euskal gazteen eguneroko hizkerarako adierazkortasunean. Faktore horren eragina hizkuntza-hautuan.

Hezkuntza araututik eta arautu gabeko hezkuntza edo aisialdi antolatutik eguneroko hizkerarako adierazkortasun-baliabideak sustatzeko bideak eta tresnak.

Hedabideetatik eguneroko hizkerarako baliabideak sustatzeko bideak eta tresnak.

Euskalkiak eta estandarra ahozko hizkeraren funtzioetan: jardunbideen azterketa eta jarraibide batzuk sortzeko oinarriak.

Hitanoaren diagnostikoa eta hikako moldearen erabilera sustatzeko bideak eta tresnak.

***Ahostegunak eta Ahots Baten* sormen egonaldiak**

Esandakoaz gain, aspalditik datozen beste bi egitasmo ere bultzatuko ditu Euskaltzaindiak, Mintzola egitasmoaren bidez. Proiektu hauekin, eta erakundeen arte-

ko elkarlana oinarri hartuta, gazteek euskaraz egiten diren hainbat ahozko adierazpide ezagutzeko edota euskarazko hizkera informala lantzeko aukera bultzatu nahi da, ahozko kultura-sorkuntzaz gozatzeko aukera emanda.

Ahostegunak: 18 eta 22 urte bitarteko gazteei zuzenduta, antzerkian, bertsolaritzan, kantuan eta literaturan murgiltzeko, gozatzeko eta sakontzeko saioak.

Ahots Baten sormen egonaldiak: euskarazko ahozko sorkuntzan dabilzan gazteak elkartzeko, berean artean harreman sareak egiteko eta adierazpide ezberdinak esperimentatzeko helburuz sortutako egonaldia.

Zer da Mintzola?

Mintzola Ahozko Lantegia 2008an sortu zen. Bertsolaritzatik abiatuta, ahozko tradizioaren gaineko hausnarketari eta ahozkotasunari loturiko diziplinen arteko elkarrenergina bultzatzea izan du helburu azken urte hauetan.

2021eko uztailean, Mintzola Fundazioaren ibilbidea amaitutzat ematea erabaki zuten, aho batez, patronatuko kideek. Bertsogintzaz harago, ahozko gainerako diziplinetan gehiago sakondu eta eragiteko beharrak bultzatuta hartu zuten erabakia. Orduan, Euskaltzaindiari eskaini zioten Mintzolaren jardunarekin jarraitzea. Euskararen Akademiak baiezkoa eman zion proposamenari eta inplikaturako eragileek prozesu berri bat bultzatu dute ordutik, euskarazko ahozko jardunaren ikerketari eta dibulgazioari jarraipena emateko helburuari eutsiz.

Allande Socarros (1957-2021) Euskal idazlan eta lekukotasun liburua aurkeztu dute Sü Azia elkarteak eta Euskaltzaindiak

Liburu honen bidez, Euskaltzaindiak eta Sü Azia elkarteak iragan urteko abenduaren 9an zendu zen Allande Socarros zuberotar euskaltzain urgazle jakintsua nahi izan dute ohoratu. Liburua bi zati nagusitan antolatu da: alde batetik, Allandek berrogei bat urtez idatzi zituen artikulua eta liburuetako idatz-zati hautatu zenbait biltzen ditu eta, bestetik, Allande ontsa ezagutu zuten hamabi pertsonaren lekukotasunak eskaintzen ditu. Hamabi lagunek argibide anitz eman dituzte Allanderen lanez, kolaborazionez eta egitatez. Horrez gain, Allanderen nortasuna eta ikusmoldeak deskubrituko ditugu. Hots, gizon libre bat ageri zaigu, euskarari, euskal kulturari eta Euskal Herriari bizitza osoa eman diena.

Allande Socarros Etxebarren (Zuberoa) sortu zen 1957ko uztailearen 12an, eta Maulen (Zuberoa) hil, 2021eko abenduaren 9an. Euskaltzain urgazle izendatu zu-

ten 2018ko uztailaren 20an. Euskaltzaindiaren lau batzordetan lan egin zuen: Euskalkien lantaldean (2013-2021), Euskara Batuaren Eskuliburua batzordean (2017-2021), Euskara Eskuz Esku egitasmoan (2018-2020) eta Onomastika batzordean (2019-2021).

Animalien ongizatea eta beganismoa: oinarritzko lexikoa

Euskaltzaindiak UZEIrekin lankidetzan argitaratu duen lexiko honetan, guztira, 32 kontzeptu bildu dira, besteak beste, *animalista*, *antiespezismo*, *makroetxalde*...

Animalien eskubideen aldeko mugimenduak indar hartu du azken urteotan, eta horrekin batera eguneroko hizketagai bihurtu dira beste hainbat gai: abeltzaintza intentsiboko zenbait eredu, animalien ongizatea bermatzeko legeak, animalia-jatorriko elikagaiak zenbateraino diren beharrezkoak...

Lexikoan jasotako forma batzuk dagoeneko araututakoak dira (hala nola *animalista*, *barazkijale*, *beganismo*), baina badira Akademiaren hiztegiak oraindik jaso ez dituen formak ere: *makroetxalde*, *izaki sentitzaile*, *flexitariano*...

Hiztegi arauemaileko formak eta definizioak ez ezik, lan honetarako kontuan hartu dira terminologia-bankuak (bereziki, *Euskalterm* eta inguruko hizkuntzetako terminologia-banku nagusiak) eta euskarazko erabilera (besteak beste, hedabideetakoak).

Euskaltzaindiaren Osoko Bilkurak onetsi ditu lexikoa osatzen duten sarrerak eta definizioak.

Euskaltzaindiak webgunearen orri nagusia eguneratu du

Sakelako telefonoetarako hobeto egokituta eta erabilgarritasunaren mesedetan egin dira azken aldaketak. Gainera, atal eta baliabide linguistiko erabilienetan sartzeko sarbide zuzenak jarri dira. Azken lau urte hauetako ibilbideari eutsiz, etengabeko berrikuntza prozesua egin da Akademiaren webgunean. Izan ere, eduki eta baliabide berriak sortu eta lehendik martxan dauden baliabideak osatu eta hobetu dira.

2018ko urrian, mendeurrenaren kariatara, Euskaltzaindiak webgunea erabat berritu zuen. Berrikuntza haren ostean, eguneraketa asko egin dira; baliabide berriak online jarri dira eta lehendik zeuden baliabideak eta edukiak eguneratu, etengabeko berrikuntza prozesu bati jarraituz.

Baina aurrerantzean, Euskaltzaindiak webgunearen berrikuntza progresibo sako-
nagoa egingo du. Orain aurkeztu den orri nagusiaren eguneraketa berrikuntza ho-
rren lehen urratsa baino ez da. Hurrengo hilabeteetan, webgunearen beste atal eta
baliabide batzuetan aplikatuko da eguneraketa (bilaketa orokorra, webgune osoa
mugikorretarako optimizatzea...).

Honela, eta azken lau urte hauetako ibilbideari eutsiz, etengabeko berrikuntza
prozesuarekin jarraituko da: eduki eta baliabide berriak sortu dira, alde batetik, eta
lehendik martxan dauden baliabideak osatu eta hobetu dira, bestetik.

2018an egin zen eguneraketarekin batera, webgunearen erabilera asko igo zen,
progresiboki % 40ko igoerara iritsi arte. 2019an egonkortu egin zen erabiltzaileen
kopurua, eta 2020an, COVIDaren pandemiak mundua astindu zuenean, gora
egin zuen berriz erabiltzaileen kopuruak, % 25 inguru.

2022ko hasieratik ia beste horrenbeste igo da erabiltzaileen kopurua (% 20),
Berbaxerka eta *Wordle* jolasen ondorioz, batez ere, jolas hauek *Euskaltzaindiaren*
Hiztegia erabiltzen baitute oinarri gisa.

Tafallako Garcés de los Fayos ikastolan izan da Euskaltzaindia

Nafarroako ikastolen aldeko jaiarekin (Nafarroa Oinez) bat egin du Euskaltzain-
diak, eta Tafallara hurbildu dira Akademiaren Zuzendaritzako kideak, bertako
ikastola eta ikasleak ezagutzeko asmoz.

Irailaren 23an, Tafallako udaletxean egin du bilera Euskaltzaindiaren Zuzenda-
ritzak. Ondoren, Jesus Arrizubieta alkateak hartu ditu euskaltzainak. Arrizubieta-
rekin batera izan dira Pedro Leralta Kultura zinegotzia eta Marta Gomez Euskara
zinegotzia.

Azkenik, ikastolako eta Nafarroako Ikastolen Elkarteko ordezkariekin batera
(Paula Arregi zuzendaria, Aritz Azcarate lehendakaria, Marta Igoa eta Haizea Lizar-
be Nafarroa Oinez-eko koordinatzaileak), Garcés de los Fayos ikastolara hurbildu
dira euskaltzainak; bertan, ikasleei Akademiaren historia eta jarduna sakonago
azaltzeko aukera izan dute.

URRIA

"Euskaraz ahoskatzen ikasi eta irakatsi" ikastaroa Euskaltzaindiaren Nafarroako ordezkartzan

Saio teoriko-praktikoa kazetari, irakasle eta, oro har, jendaurrean hitz egiten trebatu nahi duen ororentzat antolatu da. Ikastaro horretan, ahozko euskararen inguruko lanketa berezia egin da, eta, euskaltzainen ekarpen teorikoaz gain, praktikari ere tokia eman zaio. Oroitz Jauregi Nazabal eta Lourdes Oñederra Olaizola Ahoskera batzordeko kideak arduratu dira alderdi teorikoaz eta Julia Marin Arteaga komunikazio tekniken irakaslea lan-saio praktikoaz.

Jabier Kaltzakorta eta Mikel Gorrotxategiren hitzaldiak Ondarearen Europako Jardunaldietan

Urriaren 19an, "Ozaze Jaurgainean balada: nork, noiz, nola" hitzaldia eman du Jabier Kaltzakorta euskaltzain osoak, eta urriaren 26an Mikel Gorrotxategi euskaltzain urgazlea eta Onomastika batzordeko kideak toponimiak tradizioa transmititzeko duen gaitasunari buruz jardun du.

Ahozko eta idatzizko tradizioaren iraupena eta transmisioa oso garrantzitsuak izan dira (eta dira) euskal kulturaren. Euskaltzaindiak kontu honi erreparatu nahi izan dio aurtengo Ondarearen Europako Jardunaldietan eta bi hitzaldi antolatu ditu Bilboko egoitzan. Batetik, balada tradizional baten adibidea hautatu du, eta bestetik, toponimia tradizioaren transmisiorako tresna gisa aztertu nahi izan du.

Euskaltzaindiak abian jarri du "Ahostegunak" egitasmoa: bertsoaz, literaturaz, kantuaz eta antzerkiaz gozatzeko hiru saio

Hamazortzi eta hogeita bi urte bitarteko gazteei zuzendutako doako egitasmoa den *Ahostegunak* antzerkian, bertsolaritzan, kantuan eta literaturan murgiltzeko, gozatzeko eta sakontzeko saioak proposatzen ditu. Bertan, Miren Amuriza eta Uxue Alberdi bertsolariek parte hartu dute, eta baita Merina Gris taldeak eta Marina Suarez antzerkilariak ere.

Euskaltzaindiak Mintzola egitasmoaren bitartez bultzatu du ekimen hau. Mintzola Fundazioa 2021ean azkendu ondoren, hizkeraren lantegia izango da aurrerantzean.

Horretarako, Euskaltzaindiak bere lan eremua, lehentasunezko lan ildoak eta jarduerak finkatu ditu. Ohi duen lez, horiek guztiak ahozkoaren inguruan lan egiten duten eragileekiko lankidetzan landu nahi ditu Euskaltzaindiak.

Proiektu honekin gazteek euskaraz egiten diren hainbat ahozko adierazpide eza-gutzeko edota euskarazko hizkera informala lantzeko aukera izan dute, ahozko kultura-sorkuntzaz gozatzeko aukera emanda.

Iker bildumaren 44. zenbakia aurkeztu da Britainiako Carhaix herriko liburu-azokan

Herve Le Bihan Rennes-2 Unibertsitateko katedradunak eta Aurelia Arkotxa euskaltzain oso eta Bordeleko Montaigne Unibertsitateko katedradun emerituak koordinatu dute ikerlana. Euskaltzaindiaren Mendeurrenaren karira antolatu zen literatura jardunaldiaren emaitzetako bat da. Ikerlana Rennes-2 Unibertsitatearekin elkarlanean plazaratu du Euskararen Akademiak.

Besteak beste, argitalpenak aditu hauen artikulua biltzen ditu: Ur Apalategi, Latry Guy, Aiora Jaka, Aritz Galarraga, Lourdes Otaegi, Frederik Verbeke, Jean-François Courouau, Eugène Gherardi, Joseba Lakarra eta Koldo Ulibarri, Hervé Le Bihan, Eneko Zuloaga eta Dorota Krajewska, Iñaki Aldekoa, Audrey Debibakas, Christian Manso eta Dolores Thion Soriano-Mollà, Ronan Le Coadic, Mikaela Kerdraon, Évelyne Mourguy...

Azterketa andana hauen bitartez ez da zehaztasuna bilatzen, ezpada literatura- eta hizkuntza-eremu ezberdinen markatzeko borondatea, estatuen historia ofizialaren konbentzio harroetarik haratago bidaiatzea posible izan dadin.

"Ahots Baten" sormen-egitasmoaren eskutik, ahozkotasuna landu dute 27 gaztek Amaiurren, lau egunez

Euskal Herri osotik hurbildu diren 15 eta 22 urte bitarteko 27 gaztek ezagutu duten esperientzia "oso berezia" izan dela diote begiraleek. "Askok aurreko urteetatik ezagutzen zuten, beste askorentzat, aldiz, lehen aldia izan da; asko bertsozale elkarreak sortua duen aisialdi-saretik etorritako gazteak izan dira. Hala ere, baziren bertsoaz kanpoko beste arte-esparru batzuetatik zetozen gazteak. Denak gogoz zeu-

den zazpi ahalak egiteko, eta gonbidatuekin izan duten gertutasuna nabarmentzeko da”, azpimarratu du Eider Perezek.

Amaia Castorene gai-jartzailearekin hasi zen aurtengo egonaldia. Lehen egunean, Bertsolari Txapelketa Nagusiko Donibane Garaziko saioa ikustera joan zen taldea, eta, horren aurretik, Castorenek Garaziko txokorik esanguratsuenak erakutsi zizkien, bere jardunaz eta sorkuntza munduaz hitz egiten zien bitartean. Ondoko hiru egunetan, Amaiurko aterpetxeak hartu zuen gazte-taldea, eta Iñigo Astiz idazlearen bisita izan zuten lehendabizi. Ondoren, Ainhoa Artetxe aktorea ezagutzeko parada izan zuten gazteek. Umorezko eszenak antzestu zituzten elkarrekin, elkarrizketa bitxiak egin, eta aktore bizkaitarraren ibilbidea ezagutzeko aukera ere izan zuten partaideek. Eta azken egunean, Paxkal Irigoyen eta Maia Hiribarne abeslariak hurbildu ziren Amaiurrera. Eider Perezek denak “liluratuta” utzi zituztela nabarmendu du: “Haien kantuen eta ibilbidearen gainean solastatu ginen eta, arratsaldean, *Bañolet* filmaren soinu-bandaren erakustaldi bat egin ziguten zuzenean, primerako saioa”.

Aurtengo egonaldiak asebeste ditu gazte eta begiraleak. Egonaldiaren helburu nagusietako bat gazteekin aisialdi-eremuan ahozkotasuna lantzea da, eta helburu hori betetzeko zeharkako tresna dira sormena eta arte-diziplina ezberdinak, hots, literatura, antzerkigintza, kantugintza eta bertsolaritza. Euskal kultura eta sorkuntzara hurbiltzea eta gonbidatuak gertutik ezagutzea ere badira aipatu beharreko beste bi jomuga. Eta, bukatzeko, gazteen arteko sarea sortzea da azken helburua.

AZAROA

Itxaro Borda idazlea eta Andres Alberdi hizkuntzalaria euskaltzain oso izendatu ditu Euskaltzaindiak

Euskararen Akademiak euskaltzain berriak izendatu ditu Donostiako udaletxean egin den Osoko Bilkuran. Euskaltzain osoek bozketa egin dute Xarles Videgain eta Andoni Sagarna emeritu izatearen ondorioz sortutako hutsuneak betetzeko, eta Itxaro Bordak eta Andres Alberdik erdietsi dute Euskaltzaindiaren Arautegiak eskatzen duen gehiengo osoa.

Bi euskaltzain oso berrien profil laburrak:

Andres Alberdi Gorostiaga (Getaria, 1950). Filosofian lizentziaduna. Irakaskuntzan aritua 38 urtean. Lehenengo, Elgoibarko Ikastolan; ondoren, Elgoibarko Institutuan, eta bertan, Euskara eta Literaturako katedraduna 1982tik, harik eta 2011n erretiroa hartu zuen arte.

Bakarka zein elkarlanean, 1986tik, DBHko eta Batxilergoko Euskara eta Literaturako hogeitik gora ikasliburu eta gramatikaren egilea da. 1986-1990 bitartean, EGAKo aztertzaile-taldeko kide, eta, 1988-1990 urteetan, Azterketa Batzorde Ofizialeko zuzendaritza-kidea, Gipuzkoako arduradun akademiko gisa. 1991-92 ikas-turteetik 2011ra arte, Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Saileko EIMA Programan aritua.

2007tik, Euskaltzaindiaren Zientzia eta Teknika Hiztegia Biltzeko lantaldeko partaide da. 2014tik, Euskaltzaindiaren *Euskara Batuaren Eskuliburu*ko batzorde-buru, eta batzorde horrek 2018an paraturiko *Euskara Batuaren Eskuliburuaren* (2018) prestatzaile eta egilea. 2022tik, Morfosintaxiaren Estandarizazioko batzorde ahaldunduko idazkaria da. Euskaltzain urgazle izendatu zuten 2018an. *Euskara Batuaren Eskuliburuaz* gain, bestelako lan batzuk ere ondu ditu Alberdik. Tartean, *Bidegileak* bildumako bi kaiera (Manuel Larramendi eta Agustin P. Iturriagaren jardun eta bizitzari eskainitakoak), *Oinarrizko gramatika* (2008, Donostia: Elkar) eta *Ahoskera* (2014, Gasteiz: EIMA. Eusko Jaurlaritza).

Itxaro Borda (Baiona, 1959). Oragarrekoa da familia. Historiako goi-mailako ikasketak egin zituen eta gaur egun postari ogibidetik erretiratu da. Idazlea da, poeta, artikulugilea eta zenbait abestiren testu-egilea Euskal Herriko hainbat musikarientzat. Gazte-gazterik hasi zen izkiriartzen *Herria* astekarian, eta ordutik ez da gelditu. Euskadi Literatura saria irabazi zuen 2002an % 100 *Basque* lanari esker –frantsesez argitaratu zen 2004an eta gaztelaniaz 2012an–. Mugarriak finkatu dituzten nobelak eta olerki bildumak plazaratu ditu Maiatz, Susa, Alberdania eta Elkar argitaletxeetan, bereziki Amaia Ezpeldoï detektibe lesbianarekikoak. Hondar mende Erdiko euskal gizartearen bilakaeraz idazten du, ikuspuntu periferiko batetik, hots, Ipar Euskal Herritik, historizitatetik eta feminismotik. Euskaltzaindiak urgazle izendatu zuen 2021eko azaroaren 26an.

Euskararen Gogoetagunea aurkeztu du Euskaltzaindiak

Euskaraldiaren hirugarren aldia abiatu da gaur, eta, egun seinalatuarekin batera, Euskaltzaindiak *Euskararen Gogoetagunea* aurkeztu du jendaurrean. Jagon Sailaren barruan kokatzen da egitasmoa, eta proiektu berriaren gogo-nahiak ondo azaldu ditu Jon Sarasua irakasle, ikertzaile eta *Gogoetagunearen* koordinatzaileak: “XXI. mendeak galdegai berriak ekarri dizkio euskararen bideari, eta une honetan norabide-krisi baten zantzuak bizi ditu. Abagune honetan, euskararen inguruko iritzi argitaratuak dibergentzia handi samarra agertzen du egoerari buruzko balorazioan, analisi eta planteamenduetan. Egoera honen erdian, elementu baten falta sumatzen da: bisio edo etorkizun-ikuspegia, eta horretara norabideratutako arnas luzeko estrategia nagusien marrazkia. Neurri batean, horretara dator egitasmo hau, arnas luzeko estrategiak marraztera, etorkizun-ikuspegiarekin”.

Gogoetagune berriak badu koordinatzailea (Jon Sarasua bera), badu idazkari teknikoa (Ibon Usarralde) eta badu hamar lagunez osatutako kontraste-taldea ere. Eta, nola ez, etorkizunerako asmoak ere badira: “Hizkuntza komunitatearen diagnostikorik finenak eta pentsabiderik onenak arragoa batera bildu nahi ditu guneak, ikuspegi desberdinak elkarriketan jartzeko moduko sinesgarritasunez”, esan du Sarasuak. “Zeregin horretarako altzo egokia da Euskaltzaindiaren Jagon Saila, berezkoa baitu eztabaidarako eta gogoetarako joera. Orduan, bai, erakunde publiko, gizarte-erakunde eta gainerako eragileei dagokie haiek politikak erabakitzea, baina guk norabideak ikusten lagunduko diegu, *Gogoetagunearen* emaitzak beraien eskura jarritz, gizartearen eskura jarritz”, gaineratu du ikertzaile gipuzkoarrak.

Praktikotasun horri eutsiz, *Euskararen Gogoetagunearen* lehen emaitza agertu du Jon Sarasuak jendaurrean, hain zuzen, “*Euskararen biziberritze prozesuaren etorkizun ikuspegia*” ponentzia. Bigarren ponentzia bat ere ondu dute gunearen kontraste-taldean, hain zuzen, “*Euskararen egoeraren diagnostikoaren sintesia*”, Olatz Altunak eta Jon Aizpuruak paratuta. “Datorren urteari begira, beste 5 ponentzia mahairatuko ditugu, eta aurrerago beste sei-zazpi. Ondoren, kontraste-taldean aztertu, hobetu eta onartuko dira, eta ondoren plazaratu egingo ditugu, eztabaida publikorako baliagarri izan daitezen”, adierazi du Jon Sarasuak.

ABENDUA

Euskaltzaindiak bi argitalpen aurkeztu ditu Durangoko Azokan

Luis Mari Zalduaren *Euskal Herriko Antzinaroko jainko eta jainkosen izenak* eta Eneko Zuloagaren *Mendebaleko euskara zaharra* (UPV/EHUrekin elkarlanean) liburuak aurkeztu dira Landakon.

Aurtengo Durangoko Azoka abenduaren 7tik 11ra arte egin da, eta Euskaltzaindiak urtero lez –badira 57 edizio–, saltokia izan du bertan.

Luis Mari Zalduaren ikerlan berrian, erromatar garaiko euskal mintzaira aztertzen da, jainko-jainkosen izenen argitan, hau da, antzinateko harrietan lekukotzen diren jainko-jainkosen izenen eskutik. Euskal Herriko Antzinaroko jainko-jainkosen izenen gainean esan dena eta esan daitekeena biltzen du liburuak, neurri batean. Eneko Zuloagarenak bestelako kontuak dakartza: hain zuzen, lana dialektologia historikoaren esparruari dagokio eta mendebaleko euskara zaharra du aztergai; zehazki, Erdi Aroan Euskal Herriko mendebalean zeuden ezaugarri eta zatiketa dialektal nagusiak ditu aztergai, Lakarrak (2014 [2011]) «Mendebaleko Euskara Zahar» deitutako unitate linguistikoaren nondik norakoak.

Beste nobedade bi ere Azokan izan dira. Batetik, *Faktoriako geziak* (EiTBrekin elkarlanean), hain zuzen, azken lau urteotan Euskadi Irratiko *Faktoria* saioan Adolfo Arejita euskaltzain osoak emandako orientabideak jasotzen dituen liburua. Hedabideek egunean eguneko eta presa biziko zeregin bati aurre egin behar izaten diote: euskaraz nola aditzera eman, gaztelaniaz, ingelesez edo beste hizkuntza batzuetan garatzen doazen kontzeptu eta adierazte-premia berriak. Horixe da Adolfo Arejitak egin duena, berak komenigarritzat jotzen dituen konponbideak proposatuz. Bestetik, 2021eko edizioan, Resurreccion Maria Azkue haur eta gazteentzako literatura sarietan saridun izan diren idazle gazteen narrazioak eta olerkiak biltzen dituen liburuxka ere saltokian izan da. Horretaz aparte, Akademiak aurtengo nobedadeak eta bere katalogoko argitalpen esanguratsuenak eraman ditu.

Euskaltzaindiak hainbat erakunde eta elkarteekin hitzarmenak sinatu ditu 2022an

Maiatzean euskara sustatzeko hitzarmena sinatu zuten Espainiako Senatuak eta Euskaltzaindiak. Goi ganberako presidente Ander Gilek eta Andres Urrutia euskaltzainburuak sinatu dute akordioa, eta bertan jasotzen dira elkarlanean egin beharreko zenbait egitasmo: argitalpenak argitaratzea, lege-testuak itzultzen laguntzea edo Espainiako Estatuko hizkuntza-ondareari buruzko erakusketa bateratua antolatzea.

Ekainean honako bi lankidetzahitzarmen hauek sinatu ziren: Hiriburuan euskara sustatzeko Euskaltzaindiak eta Bilboko Udalak sinaturikoa. Hitzarmenean, hizkuntza arloko aholkularitza, eta hizkuntza suspertzeko eta euskal kulturaren hedapena eragiteko kultura-jarduerak eta hitzaldiak jaso dira; halaber, Blas de Otero. *Una letra impagada. Ordaindu gabeko letra bat* lana argitaratuko da.

Euskaltzaindia eta Sü Azia elkarteak sinaturikoa. Zubererazko lanak euskal gizartearen esku jartzea da lehen aldiz sinatu den hitzarmen honen helburu nagusia. Jean Mixel Bedaxagar Sü Azia elkarteko presidentea eta Jean-Baptiste Coyos Euskaltzaindiaren buruorde eta Ipar Euskal Herriko ordezkaria elkartu ziren Maulen, bi erakundeen arteko lankidetzasmoa hezurmamitzeko. Sü Azia elkarteak 1979an sortu zen Zuberoaz eta zubereraz agertu edo eginik izan diren lanak biltzeko eta ezagutarazteko. Elkarte horrek Zuberoan egiten duen lana bat dator Euskaltzaindiak lurralde guztietan euskararen alde garatzen duen lanarekin.

Irailean, Euskaltzaindiak eta Nafarroako Gobernuak lankidetzahitzarmena sinatu zuten. 2022. urtean bi proiektu nabarmendu daitezke: alde batetik, Joakin Lizarragaren lexikoaren azterketaren emaitzak Mendaurre bilduman argitaratzea, Nafarroako Gobernuak azken urteotan finantzatu duen ikerketa-lan zabalari amaiera emateko; bestetik, Euskaltzaindiaren parte-hartzea eta aholkularitza Etxauribarko etxeen izenak biltzeko proiektuan.

Azaroan, azkenik, beste bi lan-hitzarmen hauek sinatu ziren:

Euskaltzaindiak eta Iruñeko Udalak sinaturikoa. Hitzarmenak 2022. urte osoko jarduerak hartzen ditu. Ekitaldian Enrique Maya Iruñeko alkateak, María García Barberena zinegotziak, Andres Urrutia euskaltzainburuak, Erramun Osa Euskaltzain-

diko idazkariordeak, eta Sagrario Aleman eta Andres Iñigo euskaltzain nafarrek parte hartu dute.

Pertsona Gorren Elkarteen Euskal Federazioak eta Euskaltzaindiak sinaturikoa. Horren xedea Pertsona Gorren Elkarteen Federazioaren eta Euskaltzaindiaren arteko lankidetzaren egonkorra sendotzea da, hizkuntzaren ikuspegitik, euskal herritar gorrak eta horien inguruko pertsonak ikusarazteko hainbat ekimen gauzatu. Hitzar-menak hiru urteko iraupena izango du.

***Euskaltzaindiaren Hiztegiak* ohiko bi eguneraketak izan ditu 2022an, eta horrez gain, hainbat hobekuntza egin zaizkio hizkuntza-baliabideari berari**

2022ko lehen seihilekoan, Euskaltzaindiak 431 forma berri jaso ditu, eta moldaketa zein berrikuntza guztiak hiztegiari erantsi dizkio. Hain zuzen ere, 29 sarrera eta 402 azpisarrera izan dira. Era berean, 1.322 forma moldatu edo findu ditu: 1.158 sarrera eta 174 azpisarrera. Euskararen Akademiak etengabe osatzen eta berrikusten du hiztegia, eta urtean bitan sareratzen ditu berrikuntzak. 2016an bigarren argitalpena paperean atera zenetik, urtean bitan eguneratzen du, eta 2022ko lehen urte-erdian eginiko lanaren emaitzak jaso dira aurrean lehenik. Honako hauek dira gehitu diren sarrera eta azpisarrera batzuk: buruloka, deliberatu, mastektomia, superni, arteria koronario, euskal etxe, kafe huts, plater zapal, plazebo-efektua, zaharren egoitza. Urtearen bukaeran, aldiz, *Euskaltzaindiaren Hiztegiaren* hizkuntza-baliabidea eguneratu da: batetik, bilatzaile berria garatu da, funtzionalagoa, bilaketa-aukera berriak eskainita; bestetik, hitzak aurkitzeko bide gehiago ematen ditu orain eta, beraz, zehatzagoa da.

Horrez gain, 2022ko uztailetik abendura egindako lana ere txertatu da: moldaturiko 1.959 formak, eta gehituriko 404 forma berriak (176 sarrera eta 228 azpisarrera).

Forma berriei gagozkiela, batez ere, gaurko corpusetan maiz ageri direnak, egunerokoak, gehitu dira (*bioeraikuntza, erresilientzia, gentrifikazio, administrazio(-)isiltasun, argazkia atera, asto(-)lan, demaseko, gizarte(-)langile, langile(-)mugimendu, zuntz(-)haustura...*). Gainera, estatu bateko hiriburu ez diren hirietako herritarren izenak ere landu dira (*bartzelonar, mallorcar, newyorktar...*), horiek guztiak Exonomastika

batzordearekin batera. Bai eta udalerrri ez diren herritarren izenak ere (*itziartar, igeldoar, urrestildar*). Onomastika batzordearekin batera landu da atal hori.

Azken eguneraketan, bereziki, hiztegi barruan jasota zeuden esapide asko bistartzeko lana egin da, adibideen artean galduta antzean zeudenak, eta maiz azalpena ere eskatzen dutenak: *astoa saldu eta mandoa erosi* ('nola-halako egoera batetik beste txarrago batera igaro'), *begi txarra ez izan, odolean eraman, onddoak bezala, perretxikoen moduan, soka luzea ekarri, txapela kentzeko moduko, urre(-)bitsetan bizi, zakutik edo zorrotik* (*Ipar*. 'moduren batean'), *zapi zikinak eguzkitara atera...*

Horrez gain, adibidetegia berrikusi da: hornitu dira adibiderik gabe zeuden adierak, bai eta adibide zaharkituak berriez ordeztu ere. 1.517 adibide gehitu/kendu/moldatu dira aipaturiko epean.

Guztira 48.305 forma ditu orain hiztegiak (38.222 sarrera eta 10.083 azpisarrera), eta 67.722 adiera.

Euskaltzaindiak eta UZEIk 2022ko hitza aukeratu dute: *zorioneko*

Irulegiko Eskua dela eta, berba horrek hedabideetan eta sarean izan duen erabileran oinarrituta hautatu dute urteko hitz.

Arangurengo (Nafarroa) Irulegi mendiko aztarnategian aurkitutako brontzezko eskuan, «orain arte baskoieraz ezagutzen den testu zahar eta zabalena» dago idatzita, Aranzadi Zientzia Elkarteak aurtan ezagutzera eman duenez.

Aurkikuntza arkeologiko horren begi-bistako garrantzia dela eta, albisteak oihartzun handia izan du, eta nazioarteko komunikabide handi batzuek ere horren berri eman zuten azaroan. Ezbairik gabe, zientzialariek *Irulegiko Eskuaren* idazkuna osatuko luketen hitzetako bat *sorioneku* gisa transkribatu izanak zeresan handia eman zuen ondorengo egun eta asteetan. Orduz geroztik, *zorioneko* hitza ardatz duten mezu eta lelo ugari hedatu dira euskararen inguruan, eta horren adibide dira Euskaraldiaren eta Euskararen Nazioarteko Egunaren harira zenbait erabiltzailek eta erakundek esandakoak.

Itxura guztien arabera, oraindik ere emango du zeresana Irulegiko Eskuak, diziplinarteko ikerketa egin beharko baita; beraz, arkeologoen, hizkuntzalariek eta gainarako zientzialariek esaten dutenaren zain geratu beharko dugu oraingoz.

UZEIk egunero egiten du lexikoaren jarraipena, nagusiki komunikabideak arakatur, besteak beste hizkuntza naturalaren prozesamenduan oinarritutako tresnak garatzeko eta mantentzeko. Jarraipen horretan oinarrituta hautatzen dute Euskaltzaindiak eta UZEIk urteko hitza.

Aurten, inflazioak, Ukrainako gerrak eta hizpide izan diren beste gai nagusi batzuei itzal egiteko adinako hedadura izan du *Irulegiko Eskuak*. Horren adibide da, esaterako, gertakari horren inguruko oihartzunak *Euskaltzaindiaren Hiztegia*n utzi duen nolabaiteko arrastoa, *zorioneko* formak azaroko aste bakarrean izan baitzuen hiztegi digital horretako sarrera bakoitzak aurten batez beste izandako kontsulta-kopuru bera.

2022an, Euskaltzaindiaren webguneko erabiltzaileen kopurua ia % 15 igo da

2021eko datuekin alderatuz, 2022an Euskaltzaindiaren webguneak gora egin du adierazle nagusi guztietan.

Honela, 2022an, 772.037 erabiltzaile izan ditu Akademiaren webguneak (+ % 14,23), saioak 2.639.551 izan dira (+ % 82,11), eta 9.331.815 orrialde bisitatu dituzte erabiltzaileek (iaz baino + % 57,13 gehiago). Orain arte, EODA zen baliabiderik kontsultatuena, baina 2022an, *Euskaltzaindiaren Hiztegia* bihurtu da tresna erabiliena.